חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

שאלות ותשובות לפרשת "בהעלותך"

1. **"בהעלותך את הנרות" (ח, ב). מדוע נסמכה פרשת מנורה לחנוכת הנשיאים?**

לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו. א"ל הקב"ה: חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב הנרות בוקר וערב (רש"י).

2. **מדוע חלשה דעתו של אהרון שהוא לא התנדב לחנוכת הנשיאים? הרי הם הביאו מנדבת ליבם ולא מציווי ה', א"כ שאף הוא היה מתנדב עימהם?**

לפי שהתנבדו הנשיאים מכח מה שהרגישו חשקת נפשם לנדב, ואהרון לא הרגיש חשק זה, ועל זה נצטער.

3. **תמה הרמב"ן: ולא נתברר לי למה ניחמו הקב"ה לאהרון (שחלשה דעתו) בהדלקת הנרות, ולא ניחמו בקטורת בוקר וערב ששבחו בו הכתוב (דברים ל"ג י) "ישימו קטורת באפך", ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יוה"כ שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כולם משרתי אלוקינו. ועוד, מה הטעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי המילואים. ואם תאמר שהיו חובה ונצטווה בהם, וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמותם לחנוכת המזבח, גם הדלקת הנרות שניחמו בה חובה ונצטווה עליה?**

א. אך ענין הגדה זו לדרוש רמז מהפרשה על חנוכה של נרות שהייתה בבית שני ע"י אהרן ובניו, והם חשמונאי (כהן גדול) ובניו. וכן הוא במגילת סתרים (לרבינו נסים): ראיתי במדרש שכיון שהקריבו י"ב שבטים ולא הקריב שבט לוי, א"ל הקב"ה למשה: דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות, ואני עושה בה לישראל ע"י בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פר' זו לפ' חנוכת המזבח. וב'ילמדנו' (תנחומא ה') ובמדרש רבה (טו ו) איתא: א"ל הקב"ה למשה: לך אמור לאהרן: אל תתיירא, לגדולה מזאת אתה מוכן. הקרבנות - כל זמן שביהמ"ק קיים - הן נוהגין, אך הנרות - הן לעולם. וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני, אינן בטלין לעולם. והנה כשאין ביהמ"ק קיים והקרבנות בטלין, אף הנרות בטלות, אך רמז לנרות חשמונאי שנוהגות אף אחר החורבן.

ב. יש מוסיפים לנר חנוכה גם את נר שבת שאף הוא לדורות, ולכן ענין הנרות גדול מהקרבת הקרבנות ומהקטורת שהיו לשעה.

ג. את המנורה ה' עשה כדאיתא ברש"י בהמשך הפסוקים ומעלתה גדולה יותר, ואילו שאר הכלים נעשו ע"י בני אדם.

ד. המנורה רומזת לחכמה, ואם יש חכמה יש הכל כמו שמצינו אצל שלמה המלך.

4. **"יאירו שבעת הנרות" (ח, ב), כנגד מה היו במנורה 7 נרות?**

א. כנגד 7 אומות שכבש משה.

ב. כנגד שבעה כוכבי לכת.

ג. כנגד שבעת ימי בראשית.

5. **היכן מוזכרים מעשה המנורה והדלקת הנרות?**

מעשה המנורה מוזכר בפר' תרומה (שמות כה, לא-מ), ועניין הדלקת הנרות מוזכר בפר' תצווה (שמות כז, כ-כא). וכן בפרשות ויקהל ופקודי בתוך שאר כלי הקודש.

6. **מי בפרשתנו שמח ודילג לקראת מצווה?**

התוס' במסכת חולין (דף עה.) כתב בשם "מדרש מלמדינו" פר' בהעלותך, שכשראה אהרון את הנרות, מיד התחיל לשמוח והיה עומד ומקרטע (לשון דילוג וקפיצה) לקראת המצווה.

7. **שלמה המלך עשה עשר מנורות בבית המקדש, האם היו מדליקים נרות בכולם?**

בגמ' (מנחות דף צ"ח:) נחלקו אם היו מדליקין בכל י' המנורות, ופרש"י (ד"ה על) דאף למ"ד דהיו מדליקין על עשר המנורות, היינו פעמים בזו ופעמים בזו, אך לא היו מדליקין על כל עשר המנורות כאחד. אולם בילקוט (מלכים רמז קפ"ח) איתא, שהיו מסדרין את הלחם על כל עשרת השולחנות שעשה שלמה, ומדליקין כל המנורות, אלא שהיה מסדר לחם הפנים תחילה על של משה, ואח"כ היה מסדר על כולן. וכן לא היה מבעיר תחילה אלא של משה, ואח"כ היה מבעיר כולם. ואיתא בילקוט (שם רמז תרפ"א) דמגילת ביהמ"ק מסרה הקב"ה בסיני, ומשה מסרה איש לאיש עד שלמה המלך.

8. **בגמ' ברכות (דף נ"ז:): "הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה". ובגמ' שבת (דף כ"ג.): "הרגיל בנר, הווין ליה בנים תלמידי חכמים". ובגמ' ב"ב (דף נ"ה:): "אמר רבי יצחק: הרוצה שיחכים - ידרים, והרוצה שיעשיר - יצפין, וסימנך, שולחן בצפון ומנורה בדרום. רבי יהושע בן לוי אמר: לעולם ידרים, שמתוך שלומד תורה ומתחכם, מעשיר, שנאמר: "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד". א"כ גוף המנורה, הנר ושמן הזית - כולם מרמזים לתורה. ורבנו בחיי (תרומה) מביא מחז"ל, ג' הכלים שהיו בהיכל, היוו רמז לשלושה כתרים: שולחן - לכתר מלכות, לעשירות בממון. מזבח - לכתר כהונה, לקדושת הגוף. ומנורה - לכתר חכמה, לחכמת התורה. ולפי הדברים הללו תמוה: מה ההבדל בין הארון שנמצא בקודש הקודשים, לבין המנורה שנמצאת בהיכל?! הרי שניהם מרמזים על אותו הדבר - על התורה!?**

א. הארון מרמז על התורה שבכתב, והמנורה על התורה שבעל פה. אולם לומר תירוץ זה כפשוטו, עדיין קשה. שכן יש להבין מהו העומק בדברי הגמרא במגילה (דף כ"א) "ששה קני המנורה פונים לעבר הנר האמצעי". מבאר האר"י (הובא בבאר בשדה): ו' קנים כנגד ו' סדרי משנה, והם מאירים אל מול פני המנורה - הנר האמצעי הוא תורה שבכתב. מוכח שהמנורה רומזת הן לתורה שבכתב ולתורה שבע"פ. יתר על כן,

---

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

בעל העקידה מביא בשם מדרש רמז נפלא ביותר: כנגד שבעה נרות - ספר בראשית פותח בפסוק עם שבע מילים. כנגד אחד עשר כפתורים - ספר שמות פותח בפסוק עם אחת עשרה מילים. כנגד תשעה פרחים - ספר ויקרא פותח בפסוק עם תשע מילים. כנגד גובה המנורה - ספר במדבר פותח עם שבע עשרה מילים. וכנגד עשרים ושניים גביעים - ספר דברים פותח בעשרים ושתיים מילים. א"כ מוכח, שהמנורה רומזת גם על התורה שבכתב, כיון שפסוקי התורה מרומזים בה, ובפרט הקנה האמצעי שבה הוא כנגד תורה שבכתב. א"כ מה ההבדל בין המנורה לארון?

ב. מבאר "רבנו בחיי" יסוד גדול: אמת שהארון והמנורה מרמזים לתורה, אולם ישנן שתי מדרגות שונות בלימוד התורה! כלומר, הארון כנגד הצדיק השלם, והמנורה כנגד תלמידי החכמים. ומה השוני ביניהם? כהקדמה לדברים, מסביר ה"כתב סופר" קושיא נפלאה: בפרשת תרומה פתחה התורה בעשיית הארון, ולאחר מכן ציוותה על עשיית השולחן, ורק בפ' תצוה נצטוו ישראל על עשיית המנורה. ותמוה: מדוע הקדימו שולחן למנורה? וכי הרוצה להעשיר (שולחן) חשוב מתלמיד חכם שרוצה להדרים (מנורה)?. מבארים המפרשים, כיון שזבולון קודם ליששכר: "שמח זבולון בצאתך ויששכר באהלך" -ע"כ מחזיקי התורה קודמים ללומדי התורה, שאם אין קמח אין תורה. והקשה ה"כתב סופר": מדוע הארון קודם לשולחן, הרי המפרנס קודם לתלמיד חכם? ותירץ כדברי "רבנו בחיי" ובתוספת נופך: הארון הוא כנגד צדיק יסוד עולם, כמו רבי חנינא בן דוסא, שבגמ' (תנית דף כ"ד:) כתוב שכל העולם ניזון בשביל רבי חנינא. מבאר השל"ה את העומק במילה "שביל" - הצדיק האמיתי הוא הוא המפרנס, והוא ה"שביל" והצינור שדרכו יורד השפע לכל העולם כולו, ובזכותו הכל חיים! וודאי א"כ שהארון קודם לכל הכלים, וגם לשולחן! אבל המנורה הינה כנגד תלמידי החכמים שבקיאים בחכמת התורה שבכתב ושבע"פ, אבל לא קידשו את גופם להפוך לצדיק יסוד עולם. ותלמיד חכם שכזה, וודאי יהיה תלוי במפרנס, ולכן השולחן קודם למנורה.

9. "ויעש כן אהרן" (ח, ג) פרש"י (בשם הספרי): להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. תמה ה"פנים יפות" (והחת"ס בדרשות ח"ב ע"מ שצ"ד, והחיד"א בנחל קדומים): איזה שבח זה לאהרון שלא שינה מה שהקב"ה א"ל, מה הרבותא שאהרן עשה רצון הבורא?

א. אע"ג דהדלקה כשרה בזר, מ"מ אהרן עשה זאת בעצמו לחשיבות המצווה, וזה המעלה שלא שינה, ואפילו ביום הראשון שמתו בניו, ומדרך האבל שלא להדליק נרות, כדאיתא במדרש (רבה איכה א' א'): מלך בשר ודם אבל - מכבה פנסין, מ"מ הוא הדליק, ונכון שנצטווה אהרן "ומן המקדש לא יצא" - שלא יחלל עבודתו ושלא להניחה מפני אבלו, מ"מ הדלקת נרות שלא הייתה מוטלת עליו, כי כשרה בזר ולא היה מחויב להדליק ביום ההוא - ואפילו הכי לא שינה (חת"ס בדרשות ח"ב עמ' שצ"ד, והחיד"א בנחל קדומים, והכלי יקר פ"ח').

ב. החידוש: אע"פ שאהרן היה גבוה ולא הוצרך לעמוד על המעלה, כדי שלא לשנות לדורות- עמד הוא על המעלה, וזהו שבחו שלא שינה (המהרי"ל דסקין). והעיר על זה ב"מעדני אשר" דה"פנים יפות" חולק וסובר שאהרן צריך היה לעלות על המעלות בשעת ההדלקה, דאיתא בגמ' (סוטה ל"ח.): במקדש היו נושאים כפיהם למעלה מראשיהם, חוץ מכ"ג שאין מגביה ידיו למעלה מהציץ, ואף לפי התוס' דג' אמות של קומת האדם הן חוץ מהראש, מ"מ אי אפשר לצמצם שיהיו ידיו למטה מהציץ.

ג. היה צריך זהירות יתירה, מפני שנטמאה המנורה באהל בשעת מיתת נדב ואביהו, ואם נאמר שהפתילה נטמאת מאחר שהיה לה דין כלי, היה צריך אהרון להסב ראשי הפתילות אל צד נר המערבי, דכתיב 'אל מול פני המנורה', אם כן היה צריך לעשות בפשוטי כלי עץ, כדי שלא ייגע בפתילה. ואפילו אם נאמר שלא נטמאת הפתילה, מ"מ צריך היה זהירות גדולה שלא ליגע במנורה עצמה, והיינו שבחו של אהרן שלא שינה, העלה אל מול פני המנורה ונזהר מנגיעה (פנים יפות בפרשת תרומה).

ד. אע"פ שנתעלה אהרן במעלה העליונה להיות הכהן מאחיו, לא שינה את דרכו בקודש, ונשאר כמקודם מעורב עם הבריות, יושב בתוך העם, מביא שלום בין איש לרעהו ומשכין שלום ואהבה בין איש לאשתו, בא בין הבריות ומשוחח עמם ומקרבם למצוות. וזה שלא שינה, שלא שינה את עצמו (רבי מאיר מפרמישלאן).

ה. דרך האדם שכשעושה מצוה פעם ראשונה - מקיימה בהתלהבות גדולה, אבל כמה ככל שמקיימה פעמים רבות יותר - פוחתת התלהבותו. באהרן הכהן היתה מעלה כי על אף שהדליק מספר פעמים, התלהבותו בפעם השניה והשלישית הייתה אותה ההתלהבות כמו בפעם הראשונה, וזו הכוונה 'שלא שינה' (שפת אמת).

ו. הטבת הנרות והקטרת הקטורת היו באותו זמן, דכתיב "בהטיבו את הנרות יקטירנה", וקטורת מעשרת (יומא כ"ו), והמנורה מחכמת בתורה, כמו שכתוב 'כי נר מצוה ותורה אור', ואיתא בגמרא (שבת כ"ג:): הזהיר בנר יהיו לו בנים תלמידי חכמים. וא"כ היה לו לאהרן לוותר על הטבת הנרות ולהקטיר את הקטורת, לזה צויין שלא שינה מעבודת הדלקת הנרות לעבודת הקטורת, הגם שעי"ז לא יזכה לעושר (חתם סופר).

10. באלו דברים נתקשה משה?

"וזה מעשה המנורה" (ח, ד). ג' דברים נתקשה משה: מעשה המנורה, הירח והשרצים. מעשה המנורה כיצד - בשעה שעלה משה היה הקב"ה מראה לו בהר איך יעשה את המשכן, כיון שהראה לו מעשה המנורה נתקשה בו משה, א"ל הקב"ה: הרי אני עושה אותה לפניך, מה עשה הקב"ה, הראה לו אש לבנה, אש אדומה, אש שחורה, אש ירוקה. ועשה מהן את המנורה, גביעיה כפתורה ופרחיה וששת הקנים, ואומר לו זה מעשה המנורה. ואעפ"כ נתקשה , מה עשה הקב"ה, חקקה על ידו. אמר לו רד ועשה כשם שחקקתיה על ידך שנאמר (שמות כ"ה-מ) "וראה ועשה בתבניתם".

11. כמה פעמים ראה משה את המנורה וכיצד?

מלמד שראה אותה ארבע פעמים. ראה אותה עם שאר כל הכלים ושכח. וראה שנית מיכאל עומד וממתיח בה. וראה אותה נעשית, וראה אותה עשויה. "ויתפלל משה אל ה'" - אמר שלמה המלך (קהלת ג' א') "לכל זמן ועת כל חפץ"- תדע לך משה היה גוזר על האלוקים בכל שעה והוא עושה, שנאמר "ויחל משה". לא זז עד שנאמר "וינחם ה' על הרעה" (ילמדנו - תורה שבע"פ דף קמ"ה. מובא בילק"ש ח"א רמז תתי"ג).

12. לקחת בלי לגעת – פעמיים בפרשה, היכן?

"קח את הלוים" (ח,ו) פירש"י: קחם בדברים, וכן "ולקחת אותם (יא, טז) פירש"י: קחם בדברים.

13. "והעבירו תער על כל בשרם" (ח, ז), האם הלווים גילחו גם את הזקן והפאות?

נחלקו בזה ה"רבינו בחיי" וה"אבן עזרא". "רבינו בחיי" כתב: אפילו הזקן, אפילו הפאות. וה"אבן עזרא" כתב: גילחו הזקן ולא הפאה. ובמסכת סנהדרין (דף ק"י) מובא שמשה רבינו גילח כל שערו יחד עם כל הלויים.

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

14. **מי גילח את הלווים?**

"רבינו אפרים" (ט-ז) כתב: הלויים לא רצו לגלח את עצמם, ולכן אמר משה רבינו לבנ"י שיעזרו לו בזה, ועמדו כל ישראל עליהם וגילחום בעל כורחם.

15. **מי הם השלשה שמצוותם בתגלחת?**

שנינו בגמ' נזיר: שלושה מגלחין ותגלחתן מצוה: נזיר, מצורע ולוויים.

16. **היכן רמוזים בפרשה חמישה חומשי תורה?**

"ואתנה" (ח, יט) פירש"י: חמש פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה... כמנין חמישה חומשי תורה.

17. **שני שבחים בפרשה, היכן?**

"ויעש כן אהרון" (ח, ג) פירש"י: להגיד שבחו של אהרון שלא שינה. וכן "כאשר ציווה ה'... כן עשו" (ח, כב) פירש"י: להגיד שבח העושין... שאחד מהן לא עיכב.

18. **מהיכן לומדים בפרשה שתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתנו בחמש שנים ששוב אינו רואה?**

"מבן חמש ועשרים" (ח, כד) פירש"י: מבן 25 בא ללמוד הלכות עבודה ולומד 5 שנים ובן 30 עובד, מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתנו בחמש שנים ששוב אינו רואה.

19. **היכן מצינו בפרשה "אין מוקדם ומאוחר בתורה"?**

"בחודש הראשון" (ט, א) פירש"י: פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר, (והפרשה כאן נאמרה כבר בניסן קודם לכן), למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה.

20. **"תעשו אותו במועדו" (ט, ג). מדוע ציוותה התורה שוב על פסח ראשון? הרי כבר בפרשת בא נצטווו לדורות?**

1) חשבו שמא הציווי לדורות נאמר רק כשייכנסו לארץ שהרי אין שחיטת הפסח בחוץ, וגם במצרים הביאם הקב"ה להר המוריה לשעה קלה והחזירם למצרים, לכן חידש הכתוב שיעשו במדבר.

2) רש"י (במדבר יא, כא) אומר שכל הנותרים במנין מעל שש מאות אלף הם נולדו במדבר ולכן הם לא התלוננו "זכרנו את הדגה" וכו', כי הם לא היו במצרים. וא"כ יתכן שלא מלו אותם מפני סכנת הדרך כדמצינו אצל משה, ולכן לא היו יכולים לעשות הפסח כפי שהיה במשך כל שהותם במדבר. אך מאחר ובאותה שנה היה מדובר באנשים מועטים יחסית ציווה הקב"ה שהשאר כן יעשו, אך מהשנה השלישית שרוב בנ"י לא יכלו לעשות הפסח בגלל בניהם שלא מלו, לכן שוב לא עשו עד כניסתם לארץ.

3) באותה שנה חל י"ד בניסן בשבת ולא ידעו ששחיטת הפסח דוחה שבת, וחידש הכתוב שפסח דוחה שבת, כדכתיב 'במועדו'.

21. **ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו' (ט, ו), אותם אנשים מי היו?**

א. נושאי ארונו של יוסף היו, דברי רבי יוסי הגלילי.

ב. רבי עקיבא אומר מישאל ואלצפן היו, שהיו עוסקין בנדב ואביהוא.

ג. רבי יצחק אומר... עוסקין במת מצוה היו שחל שביעי שלהן להיות בערב פסח" וכו'. (סוכה כה.)

22. **מה הגמרא שואלת (סוכה כה.) מי היו אותם אנשים שהיו טמאים לנפש אדם? וכי לא ייתכן שמתו סתם אנשים וקרוביהם נטמאו להם בערב פסח?**

א. מכאן ראיה לדעה בחז"ל שמשעה שהחלו להתעסק בתרומת המשכן בנייתו והקמתו לא מתו מהמפקד השני בתשרי ועד המפקד השלישי באייר של השנה השנית.

ב. סתם אנשים לא מצטערים על הפסד מצווה, מה גם שמן הדין היו פטורים. ואם בכל זאת הם הצטערו וזעקו 'למה ניגרע?' כנראה שהם עסקו בדבר חשוב שגרם להם טומאה, כי מצווה גוררת מצווה, ולכן מבררת הגמרא באיזו מצווה גדולה עסקו שנטמאו.

23. **מדוע השואלים פנו רק 'אליו' דהיינו למשה, הרי רש"י מפרש שע"כ משה ואהרון ישבו יחד בבית המדרש, ומדוע לא פנו גם לאהרון?**

1) למ"ד שהיו טמאים לעצמות יוסף, פנו דווקא למשה ואמרו לו כשם שאתה נטמאת לעצמות יוסף ואעפ"כ שירתת בשמונת ימי המילואים בלי שנטהרת, א"כ למה אנו ניגרע?!

2) למ"ד שהיו טמאים לנדב ואביהוא, פנו דווקא למשה כי לא רצו להזכיר לאהרון צער מיתת בניו.

3) למ"ד שהיו טמאים למת מצווה, פנו דווקא למשה ואמרו לו כשם שאתה נטמאת לעצמות יוסף שהיה מת מצווה שהרי כולם נתעסקו בביזת מצרים, ורק משה טרח בארונו של יוסף, ואעפ"כ שירתת בשמונת ימי המילואים בלי שנטהרת, א"כ למה אנו ניגרע?!

4) יתכן משום שהיו יודעים שרק משה יכול היה לדבר עם הקב"ה כל זמן שירצה, כדאיתא ברש"י "אשרי ילוד אישה" וכו', אך אהרון לא.

5) משה רבינו הוא זה שציווה (ע"פ ה') לקחת את עצמות יוסף, ולטפל בקבורת נדב ואביהוא, ולעסוק במת מצווה. וידוע שמצווה גוררת מצווה ועבירה גוררת עבירה. אותם אנשים שאלו את משה בכאב ובצער איך ייתכן שעשינו מצווה של טיפול בנפטר ע"פ מצוותך וזה גרם לנו להפסיד מצווה יקרה של פסח? כנראה שהמצווה שעשינו לוקה בחסר...

24. **למ"ד שהיו טמאים לעצמות יוסף, ולמ"ד שהיו טמאים לנדב ואביהוא, צ"ע מדוע לא נטהרו עד ערב פסח? הרי הפרה האדומה הראשונה שעשה משה במדבר היתה כבר בב' בניסן של השנה ההיא (השנית)?**

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

אולי חשבו שכשם שטומאה הותרה בציבור, כך גם להם הטומאה תהא מותרת משום שהם היו כשליחי ציבור, שהרי התעסקותם בעצמות יוסף או בנדב ואביהוא היא אינם מפני שהם קרוביהם, אלא שעל כל ישראל מצווה היתה להתעסק בצדיקים, כמו שכתוב בפס' "וכל בית ישראל יבכו" וכו'. וכשראו שנדחו מעשות הפסח שאלו למה ניגרע?!

25. **מדוע למ"ד שהיו טמאים לעצמות יוסף, לא מזכירים גם את עצמות שאר השבטים, שהרי אף הם עלו עימהם ממצרים כדאיתא ברש"י בתחילת ספר שמות?**

א. כתיב "ורקב עצמות קנאה", ובגלל שהאחים קנאו ביוסף לכן עצמותיהם הרקיבו ולא טימאו יותר. אך יוסף נשאר עצמות וטימא את נושאיו. (אך צ"ע דבנימין לא נשתתף במכירה, ועוד, דגמרא מפורשת היא שעצמותיו של יהודה היו מגולגלים בארון עד שבא משה והתפלל עליו וכו'?)

ב. אה"נ גם עצמות השבטים העלו עימהם וגם הם טימאו את נושאיהם, אך הגמרא מזכירה רק עצמות יוסף מפני שבזכותו יצאו ממצרים ובזכותו נקרע להם הים וכביכול נעשו השבטים טפלים לו. (ודוחק).

26. **מדוע לא פתחה התורה את ספר במדבר בענין הפסח שהיה בניסן קודם הממפקד השלישי באייר המובא בפרשת במדבר?**

מפרש"י לפי שהוא מזכיר גנותם של ישראל שלא עשו הפסח במדבר (חוץ מאותה שנה) עד שנכנסו לארץ. ולא ראוי לפתוח בדבר שמזכיר גנאי. [וצ"ע והרי מן הדין היו פטורים שהם הולכי דרכים וסכנה היא, ולא מלו לבניהם הנולדים ולכך לא עשו הפסח? ושמא צ"ל שמאחר שהיו מסוככים בענני כבוד לא היו צריכים לחשוש, והיו צריכים למול כדרך שעשו שבט לוי, ואז היו יכולים לעשות הפסח. ולכן זו גנותם. אך קשה א"כ כיצד עשו הפסח בשנה השנית הרי מיצי"מ ועד הפסח בשנה השנית נולדו כמה אלפי תינוקות לכל הפחות, ומן הסתם גם אותם לא מלו מפני הדרך, וכיצד עשו הפסח? ושמא באותה שנה היה מדובר במיעוט בנ"י, אך מאותה שנה והלאה היה מדובר ברוב. עוד קשה מדוע התורה לא פתחה את ספר במדבר בקרבנות הנשיאים שהחלו בא' בניסן? ושמא משום שגם בזה יש גנות, שהרי בנדבת המשכן נתעצלו הנשיאים ואמרו נביא לבסוף מה שיחסר ולכך נחסרה י' משמם ('והנשאים' כתיב - שמות לה, כז), ולכן בחנוכת המשכן נתנדבו תחילה כעין כפרה לשעבר, וא"כ גם בזה יש גנאי ולא פותחים בגנאי. ועוד, שהרי בא' בניסן מתו נדב ואביהוא וזה צער, ולא פותחים בדבר של צער].

27. **היכן מסתתר בפרשה 'בית מדרש'?**

"לפני משה ולפני אהרון" (ט, ו) פירש"י: כששניהם יושבים בבית המדרש באו ושאלום.

28. **על איזו מילה בפרשה נקוד, ומדוע?**

"או בדרך רחוקה" (ט, י) פירש"י: נקוד על המילה 'רחוקה' לומר, לא שרחוקה ודאי אלא שהיה חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיטה.

29. **מהם ב' ההבדלים העיקריים בין פסח ראשון לפסח שני, ובמה הן שווים?**

כתב רש"י (ט, י): פסח ראשון אין חמץ בבית והוא יו"ט, פסח שני יש חמץ בבית ואינו יו"ט, ושווים ששניהם אינם נאכלין עם חמץ. (וצ"ע דלהלכה פסח שני נאכל עם חמץ ממש, ודלא כרש"י?)

30. **היכן מסתתרים בפרשה 'קורה' ו-'סוכה'?**

"על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו" (ט, יח) פירש"י: היה עמוד הענן מתקפל ונמשך... כמין קורה... עמוד הענן מיתמר ועולה... כמין סוכה.

31. **היכן מצינו בתורה בג' מקומות ש-'ימים' הכוונה שנה?**

1) בענין רבקה כתיב "תשב הנערה איתנו ימים" (בראשית כד, נה פר' חיי-שרה) פירש"י: שנה.
2) בענין גאולת בית מושב עיר חומה כתיב "ימים תהיה גאולתו" (ויקרא כה, כט פר' בהר) פירש"י: ימי שנה שלמה קרויים ימים.
3) בענין המסעות במדבר כתיב "או חודש או ימים" (במדבר ט, כב פר' בהעלותך) פירש"י: שנה.

32. **"עשה לך" (י, ב). מי עוד השתמש בחצוצרות, מלבד משה רבינו?**

איתא במדרש (רבה ט"ו י"ב) "עשה לך" - אתה מלך, ואין אחר משתמש בהם אלא דוד המלך.

33. **"שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אותם" (י, ב), אלו כלים מכלי המשכן נעשו מקשה אחת?**

הכרובים נעשה מקשה אחת עם הכפורת. והמנורה הטהורה נעשתה כולה מקשה אחת.

34. **כיצד היו תוקעים בחצוצרות למקרא העדה, לנשיאים, ולמסע המחנות?**

למקרא העדה תקעו בשתי החצוצרות תקיעה בלי תרועה, לנשיאים תקעו בחצוצרה אחת תקיעה בלי תרועה, ולמסע המחנות תקעו בשתי החצוצרות תקיעה תרועה תקיעה (רש"י)

35. **לאחד מתוך השלוש תקעו שלוש באחת מתוך השתיים שהיו משל האחד מתוך השלושה, למה הכוונה?**

למסע המחנות שהוא אחד מתוך השלוש (מקרא העדה, נשיאים ומסע המחנות) תקעו שלוש קולות תקיעה תרועה ותקיעה בחצוצרה אחת מתוך השתיים, שהיו משל משה שהוא אחד מתוך שלושה אחים משה אהרון ומרים שהיו ג' הפרנסים של ישראל במדבר.

36. **"וכי תבואו מלחמה" (י, ט), באיזו מלחמה תוקעים בשופר?**

א. בספרי מובא: רק במלחמת גוג ומגוג.

ב. רבי עקיבא אומר: על כל צרה.

ג. בטור מובא: רק במלחמת מצוה תוקעין. היכן יתקעו? במקדש (אברבנאל).

37. **כמה זמן היו עמ"י בחורב מול הר סיני?**

י"ב חודש חסר עשרה ימים, מר"ח סיון של שנה א' ועד כ' באייר של שנה ב' (רש"י י, יא)

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

38. **כמה שמות היו לחותן משה (י, כט), ומהן?**

שבע שמות היו לו: יתר - ע"ש שיתר פרשה אחת בתורה והיא פרשת דיינים. יתרו - משנתגייר הוסיף לו הכתוב אות ו' בשמו, וכמו שלאברם הוסיף ה' בשמו. חובב - ע"ש שחיבב את התורה. רעואל. חבר. פוטיאל. קיני. (י"א שרעואל היה אביו של יתרו, וי"א שחובב היה הבן של יתרו). והוסיף ה'חזקוני': יתרו נקרא גם 'רכב' דכתיב "מבני רכב חותן משה" (ירמיה ל"ה ב ובפירוש רש"י שם).

39. **מי נקרא כשם אביו?**

יתרו חותן משה נקרא רעואל, וגם אביו נקרא רעואל. רק שאצל אביו היה זה שם עצם, ואצל יתרו היה זה שם תואר שנעשה רע (חבר) לק-ל. (ע"פ שפ"ח)

40. **"כי אם אל ארצי אלך" (י, ל). מדוע רצה יתרו לחזור למקומו?**

א. כי היו לו שם נחלה, נכסים וכבוד (רמב"ן י-כ"ט).

ב. מחמת זקנותו קשה היה לו ללכת לארץ אחרת, בה האוויר והאוכל שונים מהרגלו (ספורנו י-ל) (אלקטה במאמרים).

ג. ורבי יונתן אייבישיץ: יתרו חזר לארצו, בגלל אביו רעואל שהיה חי והיה צדיק, ורצה יתרו לכבדו.

ד. י"א שיתרו רצה ללכת לארצו לגייר את בני משפחתו.

ה. שלא יאמרו שהוא נתגייר לשם קבלת נחלה.

ו. לפי שהפקידו אצלו פיקדונות והיה צריך להחזירם.

41. **"ויאמר אל נא תעזוב אותנו" (י, לא). האם יתרו נשאר?**

א. ה"אברבנאל" כתב: נתעכב עמם כל ימי היותם במדבר סיני.

ב. ורבי שמשון רפאל הירש כתב: חזר יתרו לארצו, ואח"כ בא עם ישראל לא"י.

42. **היכן מסתתרת בפרשה העיר 'יריחו'?**

"והיה הטוב ההוא" (י, לב) פירש"י: מה טובה הטיבו לו וכו', דושנה של יריחו.

43. **מתי נדמו עמ"י לתינוק הבורח מבית הספר ומדוע?**

"ויסעו מהר ה'" (י, לג) כתינוק הבורח מבית הספר (ירושלמי תענית ד-ה). שכן היו בהר סיני כשנה, וכשעלה הענן, שמחו שכעת יכולים הם כבר לעזוב את המקום. ומרוב רצונם ללכת, צעדו במהירות דרך ג' ימים ביום אחד (תורת חסד).

44. **היכן מסתתרים בפרשה נחשים ועקרבים?**

"וענן ה' עליהם יומם" (י, לד) פירש"י: שהיו 7 עננים כבוד ואחד מהעננים הולך לפני עמ"י והורג נחשים ועקרבים.

45. **כמה חומשים ישנם בתורתנו הקדושה?!**

אם נשאל כל בר בי רב דחד יומא כמה חומשים - ספרים ישנם בתורה שבכתב, יענה בבטחה "חמישה"! אף אנו נענה לעומתו: אמת דיברת, אך דע כי אין הדבר מוסכם!! בפרשתנו מצאנו דבר פלא: ישנם שני פסוקים המעוטרים בסימנים לפניהם ולאחריהם בצורת נון הפוכה. "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך", "ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל" (י, לה-לו). ודעת רבי יהודה הנשיא (שבת קטז.) שנחשב ספר בפני עצמו, וכדעתו פירש רבי שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן את הפסוק במשלי (פרק ט) "חצבה עמודיה שבעה" אלו שבעה ספרי תורה! וביאר "התורה תמימה" דשני פסוקים אלו חשובים כספר בפני עצמו, וכל הכתוב מתחילת חומש במדבר עד שני פסוקים אלו חשוב כחומש נוסף, וכל יתר הפסוקים שאחרי שני פסוקים אלו עד סוף חומש במדבר חשובים כספר בפני עצמו. נמצא שחומש במדבר נחשב לדעת רבי יהודה הנשיא לג' ספרים וביחד עם ד' חומשים נוספים, ישנם בסך הכל שבעה ספרים! והעיר והאיר לנו התורה תמימה שמפני יקרת תוכן העניין כדאי לעשותה לפרשה זאת לספר בפני עצמה! על כן שומה עלינו לתת דעתנו ביותר להבין מהותה ותוכנה, ללמוד ליקחה ופירושה (ישא ברכה).

46. **"והאספסוף אשר בקרבו" (יא, ד). למי הכוונה?**

א. אלו הגרים והערב רב. (רש"י ולקח טוב)

ב. רבי שמעון בן מנסיא אומר אלו הזקנים.

47. **"והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאווה" (יא, ד). שואל ה"בן איש חי": לכאורה תיבת "בקרבו" נראית מיותרת, ודי היה לכתוב "והאספסוף התאוו תאווה"?**

אלא הכוונה שהייתה להם תאווה בגופם, וכמו אותו מלך פרס שהיה מתפלל לאליל שלו, שגרונו יהיה ארוך כפליים מהשיעור שלו, כדי שתתעכב בו האכילה יותר, ולא ירד המאכל תיכף לחדרי בטנו, שאז יתענג בהרגשת מתיקות המאכל בהיותו שוהה בגרונו, כן התאוו על קרבם שיגדל ויתרחב, וזהו שכתוב "ובטן רשעים תחסר" כי בעיניהם יחסר השיעור של בטנם, בחשבם כי קטנה היא, ולא תכיל הרבה מאכל כפי רוב תאוותם (תורת הפרשה).

48. **כמה טעמים היו יכולים לטעום במן?**

546 כמנין 'מתוק'.

49. **באיזה דבר חוץ מ"המן" יכלו להרגיש באכילתו את כל הטעמים?**

ה"בעל הטורים" בפ' בהעלותך כותב: שבשליו הרגישו את כל הטעמים, חוץ מטעם הלוויתן.

50. **מדוע לא יכלו לטעום במן טעם של קישואים, אבטיחים, חציר, בצלים ושומים (יא, ה)?**

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

א. רש"י מפרש: מפני שהן קשים לתינוקות.

ב. ובמדרש מובא טעם נוסף מפני שהם קשים לשכחה.

51. "ועתה נפשנו יבשה" (יא, ו). למה לא אמרו שירה על המן כמו שאמרו על הבאר?

אלא על המן היו מוציאין דברי תיפלות, שנאמר "ועתה נפשנו יבשה אין כל". אמר הקב"ה: אין אני מבקש לא תערומותכם ולא קילוסכם. לפיכך לא תינתן להם רשות לומר שירה אלא על הבאר, מפני שהיו מחבבין אותה, שנאמר "עלי באר ענו לה" (שמו"ר פכ"ה ז).

52. "בלתי אל המן עינינו" (יא, ו). רבי יצחק מאיר אלתר, נין ה"אמרי אמת", היה חריף מוח ונפטר צעיר לימים. הוא היה אומר: הנה תמוה הוא מה התלוננו בנ"י "זכרנו את הדגה, את הקישואים ואת האבטיחים", והרי במן אפשר היה לחשוב ולחוש בטעם כל מאכל?!

א. אלא - שיותר קל להתלונן מאשר להפעיל את ראש! ("נר לשולחן שבת").

ב. והרש"ש תירץ: במן היו כל הטעמים, אבל את מראה המאכלים לא ראו (יומא ע"ד), ועל כן לא היו שבעים באכלם, כשם שהסומא אינו שבע ממאכלו, זהו שאמרו "בלתי אל המן עינינו" - שאינם רואים מאכל בעיניהם, רק מן בלבד, ולכן אינם יודעים שובע (עטרת המקרא).

ג. ויש מתרצין שבגלל אותם דברים מועטים שלא יכלו לבקש טעמן, נדמה בעיניהן כאילו כלום, שכידוע אדם תמיד רוצה את מה שאין לו ולא מעריך את מה שיש לו.

53. "והיה טעמו (של המן) כטעם לשד השמן" (יא, ח), וצ"ע דבפרשת בשלח (שמות טז, לא) כתוב "וטעמו כצפיחית בדבש"?

א. רש"י מפרש כעיסה הנילושה בשמן וקטפה בדבש.

ב. אמר רבי יוסי בר רבי חנינא לא כשם שהזקן טועם ממנו היו התינוקות טועמין, התינוקות היו טועמין אותו טעם חלב, שנאמר והיה טעמו כטעם לשד השמן, והבחורים היו טועמין בו כדבש, שנאמר וטעמו כצפיחית בדבש (ילקוט שמעוני)

ג. אחד נאמר בשבת קודש שהיה טעמו משתנה לשבח, ואחד נאמר ביום חול. (מלבי"ם)

ד. אחד נאמר לצדיקים ואחד נאמר לשאינם צדיקים. (מלבי"ם)

ה. אחד נאמר בלי הכנה, ואחד נאמר עם הכנה.

54. מה ברכו על אכילת המן? (6 תירוצים)

א. בספר ויצבר יוסף (סי' יט' אות ב') כתב, שהיות ובמן היו טועמים כל אחד מה שהוא רוצה לאכול, לא היה לו ברכה קבועה, רק כפי המזון שהיה רוצה לאכול היה מברך.

ב. רבי חיים פלאג'י בספרו נפש חיים (מע' מ' אות קו') כתב, שמעתי מפה קדוש אחד מחכמי אשכנז הרב כמוה"ר מרדכי הלוי נר"ו, אשר שאל לי לידע מה היו מברכים ישראל שבאותו הדור כשהיו אוכלים המן במדבר, ולדעתו נראה בעיניו לומר שהיו מברכים 'המוציא לחם מן השמים', והאמת דקרא מסייע לזה דכתיב 'הנני ממטיר לחם מן השמים וגו' ועוד.

ג. הספורנו (שמות טז' כז') כותב, שבלקיטת המן בשבת היה איסור משום עוקר דבר מגידולו, דהיינו תולש. א"כ לפי"ד המן נגמר להיות מאכל אדם אחר שהותו על הארץ זמן מה, ע"ש. א"כ אפש"ל שלדעת הספורנו ברכו 'המוציא לחם מן הארץ'.

ד. בספר בני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ג' - ברכת שבת) כתב שאכלו את המן בלא שבירכו בתחילה עליו, כי כל עיקר הברכה לברר ניצוצין ולהפרידם מן הפסולת, ובמן לא היה פסולת. ובסוף הדברים כתב: דיתכן שהגם שלא היו מברכין על המן במדבר בימות החול, אבל בשבת היות והאכילה היא בקדש וכו', הוצרכו לברכה, זה הכוונה לפי"ז ויקדש אותו קדשו בברכה, ע"ש. ובספר ברכת אהרן (ברכות, מאמר פה') הביא ראיה לדבריו שלא ברכו קודם אכילת המן, מלשון הגמ' בברכות (שם) אסור לו לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל. משמע מלשון הגמ' דהחיוב ברכה לא שייך רק בנהנה מן העולם הזה והמן לא היה מהעולם הזה אלא מהעולם הבא כדאיתא במהרש"א במס' חגיגה (יב' ע"ב). ולפי"ז לא היה בו חיוב ברכה.

ה. בספר גן רוה (פרשת וישלח) כתב מאמר בענין 'ברכו במן' והאריך בזה הענין. ופלפל בדבר באריכות וכתב, והנה לכאורה מה כל הרעש הזה אם ברכו על המן ואיזה ברכה ברכו, הרי כתוב בתורה וטעמו 'כצפיחית בדבש' ופירושו, כבצק שמטגנין אותו בדבש, א"כ היו צריכים לברך עליו 'מזונות'. ואח"כ דחה זאת.

ו. ואח"כ כתב הגן רוה, דהא קי"ל על כולם אם אמר 'שהכל' יצא ואפי' על היין ועל הפת. א"כ לפי"ז י"ל שברכו שהכל, וגם בזה האריך ולבסוף דחה גם זאת.

55. אמרו רז"ל: (ברכות מח:) משה תיקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם המן. והקשה בספר 'גליוני הש"ס', הרי המן לא היה מ-ה' מיני דגן ומדוע ברכו עליו ברכת המזון, ואפי' אם היה בו טעם לחם, הרי על טעם בלבד אין חיוב ברכת המזון? (3 תירוצים)

א. בגמרא ביומא עה. מבואר שלחד מ"ד טעמו כל המיניין במן טעמן וממשן וא"כ היה ממש לחם. ולכן ברכו על זה ברכת המזון.

ב. בספר תורה שלמה (בשלח – מילואים יד') כתב שמצא בילקוט תימני (כ"י): מנין שמברכין על המן ברכת המזון, שנאמר (תהלים פרק עח') ודגן שמיים נתן למו. ונאמר (במדבר פרק יח') כדגן מן הגורן וגו'. דגן מדגן בגזירה שוה. מבוא' שס"ל שהיה חיוב ברכת המזון על המן מדאורייתא משום שהיה לו דין דגן, עכ"ד.

ג. הספורנו (שמות טז' כז') כותב, שבלקיטת המן בשבת היה איסור משום עוקר דבר מגידולו, דהיינו תולש. א"כ לפי"ד המן נגמר להיות מאכל אדם אחר שהותו על הארץ זמן מה, ע"ש. ואפשר שלשיטתו ברכו על המן 'המוציא לחם מן הארץ'. ולפי"ז א"ל שמפני שנתהוה המן להיות מאכל אדם אחר שהותו על הארץ זמן מה וממילא נחשב כחמשת מיני דגן ומברכים עליו ברכת המזון. (עי' בהגה"ה לספר פסקי תשובה סי' רפ').

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

56. החזו"א (או"ח סי' כה' ס"ק ד') הקשה, איך ברכו על המן ברכת המזון הרי הוא נבלע באיברים והו"ל כנתעכל מיד, ולאחר זמן העיכול אינו יכול לברך ברהמ"ז?

הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו 'טעמא דקרא' יישב, שבאמת היה לו למן כל תכונת לחם ולא נבלע מיד באיברים עד שיעור עיכול ואז נבלע באיברים ולכן יכלו לברך עליו ברכת המזון.

57. האם היה מותר לחשוב ולהרגיש טעם של איסור במן כגון בשר וחלב או חיה טמאה? (2 דעות)

א. בשו"ת "אפרקסתא דעניא" (ח"ד ס' שע"ז) הסתפק האם אפשר היה לחשוב ולהרגיש טעם של בשר וחלב במן, שאפשר שמשמים לא היו מטעימים טעמא דאיסורא, ונקט שמסברא פשוט דאפשר, דבבשר וחלב אמרה תורה "לא תבשל גדי בחלב אמו", והרי במן לא 'גדי' ולא 'חלב' ולא 'אמו' איכא. וכבר קדמו ה"הפלאה" (ב'פנים יפות' בפ' ראה). וכן כתב החיד"א (בפתח עיניים חולין ק"ט.) כיוון שהוא יודע שהמאכל היתר הוא, אין איסור בהרגשת טעם איסור.

ב. אולם ב"גליוני הש"ס (ברכות מ"ח.) נקט שאסור (אוצר פלאות התורה).

58. מי לא טעם טעם מן מיוצאי מצרים?

מובא ב"שפתי כהן": האספסוף הם הערב רב, והם מעולם לא טעמו טעם מן. וראיה לכך מביא מהירושלמי (תענית ד'-ה) שהמן ניתן לישראל כדי לחדד את שכלם בלימוד התורה. וא"כ הערב רב שלא קיבלו תורה במעמד הר סיני, לא היה להם צורך במן. יתר על כן ניתן לדייק מהכתובים שרק עם ישראל אכלו מן: "הני ממטיר לכם מן" - לכם ולא לערב רב. "לחם אבירים אכל איש - איש ולא ערב רב." "ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה" - בנ"י ולא ערב רב. ואמרו חז"ל הערב רב אכלו משאריות המן שנותר מחוץ למחנה.

59. מה ירד עם המן במדבר?

בגמ' יומא (דף ע"ה.) מובא שירדו עם המן אבנים טובות ומרגליות.

60. באיזה יום חוץ משבת וימים טובים לא ירד מן?

ביום של מחלוקת קרח על משה רבינו לא ירד המן (שבט מוסר פרק ל"ז).

61. באיזה יום ירד מן פעמיים?

אמר ר' אייבו: בשש שעות ביום בא יתרו, וירד המן לישראל בשבילו כנגד ששים ריבוא. (מדרש תהלים). וידוע שהמן בארבע שעות היה נמס ע"י חום השמש, וא"כ מצינו שלכבוד יתרו ירד מן ביום בואו פעם נוספת בשעה השישית.

62. מה נברא בערב שבת בין השמשות? (לפחות 10)

אם נחבר את כל הנוסחאות נקבל 17 דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הם: פי הארץ - שבלעה את קורח ועדתו. פי הבאר - בארה של מרים במדבר, וי"א שהבאר אמרה שירה, וי"א הבאר שנגלתה לישמעאל והגר כששלחם אברהם מביתו. פי האתון - של בלעם שדיברה עמו למה הכיתני זה שלוש רגלים. הקשת - לאות ברית במקום מבול כמו שנשבע ה' לנח. המן - שירד לישראל 40 שנה במדבר. המטה - של משה שנעשו בו נסים ומופתים ושל סנפרינון היה. השמיר - כמין תולעת שחותכת אבנים בצורה מדוייקת ומופלאה. הכתב - צורת האותיות שהיו חקוקות בלוחות. המכתב - כמין חרט שאתו חרטו את האותיות. הלוחות - הלוחות הראשונות עצמם ושל סנפרינון היו. המזיקין - כל מיני מזיקין שקיימים בעולם. קברו של משה - שה' קבר אותו שם ועד היום איש לא ידע את מקומו. אילו של אברהם אבינו - שמצאו אברהם בעת עקידת יצחק ע"ג המזבח. בגדו של אדם הראשון - שעבר לנמרוד ואחר כך לעשו. צבת - הצבת הראשונה, כי אי אפשר לעשות צבת בלי צבת שכבר קיימת. מקלו של אהרון - שפרח פרחים וגמל שקדים וכך ידעו כולם כי בו בחר ה'. מערה שעמדו בה משה ואליהו - בחורב.

63. תמה ה"משך חכמה" (פ' בשלח בד"ה ויקצוף): מדוע אין נוטלים ג' חלות כשחל יו"ט בערב שבת או במוצ"ש? דהא הטעם שנוטלים לחם משנה הוא זכר למן שהיה יורד כפול, א"כ כשחל יו"ט בערב שבת היה יורד לג' ימים, א"כ צריך ליטול ג' לחמים?

א. ותירץ: עיקר הטעם שנוטלים לחם משנה, הוא משום הנס, דבסתם יום אם נטלו יותר מהכמות היה מסריח, משא"כ בערב שבת, אע"פ שנטלו יותר - לא הסריח, א"כ ביו"ט אחר השבת או בשבת אחר יו"ט כיון דביום השישי שנטלו לא הסריח, אין זה חדוש שלא הסריח אח"כ. כך תירץ ה"משך חכמה" (פ' בשלח בד"ה ויקצוף).

ב. וה"בנין שלמה" (ח"א סי"ט) מתרץ: בעיו"ט שחל בשבת לא ירד לג' ימים, אלא נכנס ברכה במן שירד והיה די, ולא שירד יותר.

64. "וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו" (יא, י). אמרו חז"ל "למשפחותיו" - על עסקי משפחות - על עריות הנאסרות להם (רש"י בשם הספרי). שואל המהר"ל (גור אריה פ' ויגש): על מה ולמה בכו? הלא גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, וממילא כולם יהיו מותרים בקרובותיהן?

ומתרץ: בגירות שהיה בה צד מסוים של כפיה אין את החידוש של "כקטן שנולד דמי". ולכן בכו על עסקי משפחות. (אמנם דין זה נכון רק ביחס לכלל ישראל, אבל משה רבינו קיבל את התורה ברצון גמור, וא"כ דינו "כקטן שנולד" ולכן באמת פקע ממנו יחס המשפחה כלפי אהרן ומרים. והיה יכול להסגיר את מרים אחותו אילולא היה זר).

65. "תנה לנו בשר ונאכלה" (יא, יג). איזה זכות לימד משה רבינו על עמ"י שהתאוו לבשר?

משה רבינו לימד זכות על בנ"י, שהם רוצים בשר מכיון שנשמות המתים בג' ימי האפילה מגולגלות בבהמות ובחיות, והם רוצים לתקן אותם ע"י שישחטו הבשר ויאכלוהו כראוי. אבל הקב"ה כעס כי ידע שלא זו כוונתם. וכדי להוכיח זאת נתן להם הקב"ה שליו (שהיה עוף ואין בו נשמה) וכיון שבנ"י היו מרוצים ממנו, מוכח שכוונתם אינה כן (חת"ס).

66. היכן מסתתרים בפרשה 'שוטרים'?

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

"אשר ידעת כי הם" (יא, טז) פירש"י: אותן שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים.

67. היכן יש רמז בפרשתנו למספר הימים בהם יש מצוה לאכול בשר?

כתבו הראשונים על הפסוק שנאמר באכילת השלו (יא, יט): "לא יום אחד תאכלון לא יומיים ולא חמישה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום", - "עד חודש ימים" - (67 יום = חודש של כ"ט ימים+20+10+5+2+1) - שיש כאן רמז ל-67 ימים בשנה שאוכלים בהם בשר: 50 שבתות (בשנת לבנה, שיש בה שנ"ד ימים), ד' ימים בפסח (יום ראשון ויום אחרון X2 - כולל יו"ט שני של גלויות), ב' ימים חג השבועות, ב' ימים ראש השנה, יום אחד יום הכיפורים (ערב יו"כ), ד' ימים טובים בסוכות - הרי 63 ימים + 4 שבתות בחודש העיבור - הרי 67 ימים.

68. איזה דבר נאמר בפרשה כנגד אצבעות הידיים והרגליים?

כתב ה"אבן עזרא": הטעם שנאמר בתורה (יא, יט) "לא יום אחד... ולא יומיים" וכו', יום אחד - כנגד יד אחת, יומיים - כנגד שתי ידיים, חמישה ימים כנגד חמש אצבעות, עשרה ימים כנגד האצבעות שבשתי הידיים, עשרים יום - כנגד האצבעות שבשתי הידיים ובשתי הרגליים. כמשל האומרים: 'יאכל כל מה שיאכל באצבעות ידיו ורגליו' - דהיינו - בכל יום ויום יוסיף לאכול באצבע אחרת (יהל אור).

69. "והיה לכם לזרא" (יא, כ). מה הפירוש 'לזרא'?

א. ריש לקיש אומר זה חולי אסכרא - חולי נשימה.

ב. רב הונא הכהן אמר זה חולי הבטן.

ג. רבי אביתר אומר זה חולי השלשול.

ד. רבי אייבו בר נגרי אמר הכוונה שיהיה להם לאזהרה.

ה. רבי יהודה בן רבי סימון אמר שבאת עליהם צרעת.

70. "וישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד, ושם השני מידד... ויתנבאו במחנה" (יא, כו). למה זכו אלדד ומידד בגלל שמיעטו את עצמם?

זכו להיות יתרים על שאר הזקנים בחמישה דברים. הזקנים לא נתנבאו אלא למחר, שנאמר "ואל העם תאמרו התקדשו למחר ואכלתם", אבל אלדד ומידד נתבאו על מה שעתיד להיות בסוף מ' שנה, שנאמר "וישארו שני אנשים במחנה ויתנבאו במחנה". הזקנים לא נכנסו לארץ, ואלדד ומידד נכנסו. הזקנים לא נתפרשו שמותם, ואלו נתפרשו שמותם. הזקנים נפסקה נבואתם, דכתיב "ויתנבאו ולא יספו", שנתבאו רק לפי שעה, ואלו לא נפסקה נבואתם. הזקנים נבואתם היתה משל משה, ואלו נבואתם משל הקב"ה.

71. מה היו מתנבאים אלדד ומידד?

א. בגמ' סנהדרין (דף י"ז.) מובא: התנבאו שמשה מת ויהושע מכניס את העם לא"י.

ב. אבא חנין אומר בשם רבי אליעזר: אמרו השלו יעלה.

ג. רב נחמן אמר: אמרו שתהיה מלחמת גוג ומגוג.

ד. ובמדרש רבה: התנבאו על מפלת גוג.

ה. והמהרש"ם שם כתב: נבאו שלעתיד לבוא ישראל יכבשו 70 אומות.

72. מי היו אלדד ומידד?

א. בתרגום יונתן נאמר שהיו בני אלצפן בר פרנך, שילדה לו עד שלא ילדה את משה. - הם נולדו כאשר פרש עמרם מאשתו יוכבד מחשש מגזירת פרעה, ואז נישאה יוכבד לאלצפן בר פרנך, ונולדו להם אלדד ומידד. לפי"ז הם היו מבוגרים ממשה רבינו, שהרי נולדו קודם שהחזיר את יוכבד. והם היו אחים של משה ואהרן מאם (יוכבד) ולא מאב.

ב. אולם לפי ה'דעת זקנים' מבעלי התוס', נולדו אלדד ומידד מאוחר יותר, כאשר נאסרו כל הקרובות לאחר מתן תורה, ואז פירש עמרם מיוכבד דודתו, ונשא אחרת וממנה נולדו אלדד ומידד. לפי"ז הם היו צעירים ממשה ואהרן. ואחים של משה ואהרן מאב ולא מאם - היפך מדעת התרגום יונתן.

ג. בהמשך דברי רבותינו בעלי התוס' מובא: מצאתי קונטרס מרבי עמרם (שהובא מרבי הלל מא"י): אני הלל ראיתי קבר אלדד ומידד, והיה כתוב עליהם - אלדד אחי אהרן מהאב ולא מהאם. ונוסח המצבה צריכה עיון רבתי. אלדד ומידד אחי אהרן מהאב ולא מהאם. הייתכן? מדוע אינם אחים גם של משה שהיה אחי אהרן מהאב ומאם.

73. "וירץ הנער" (יא, כז). מיהו הנער שרץ להודיע למשה על נבואת אלדד ומידד?

א. יהושע (ספרי י"א כ"ז) .

ב. וי"א גרשום בן משה (תנחומא בהעלותך כ"ב).

74. היכן מסתתר בפרשה 'גרשום בן משה'?

"וירץ הנער" (יא, כז) פירש"י: י"א גרשום בן משה היה.

75. "ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה כלאם" (יא, כח). במדרש תנחומא פ' תצוה איתא: כתיב במשה "ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו, ויהושע נגנז בן מאה ועשר שנים - בשביל שאמר בפני משה רבו עשרה דברים שנאמר "ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה כלאם". ותמהו המפרשים הלא 'אדוני משה כלאם' אינו אלא ג' תיבות?

א. ב"בניין ציון" (ספ"ד) כתב: דאיתא בספרי "אדוני משה כלאם" - אמר לו רבוני כלם מהעולם לבני אדם שבשרוני בשורה רעה זו. הרי שאמר יהושע עשרה תיבות.

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

ב. וב"חבצלת השרון" מביא שיש לומר ע"פ המבואר בגמ' עירובין דף ס"ג. דבמעשה של יהושע היה יהושע מורה הלכה בפני רבו, נמצא דלא רק מה שאמר היה חטא, אלא עצם האמירה היתה חפצא דעבירה. ובסוגיא דעירובין דף ס"ג. מובא דנענש על שהורה הלכה בפני רבו - שלא היו לו בנים אלא בנות.

76. "ויגז שלוים מן הים" (יא, לא). מה היה טעמו של השלו?

כתב ה"חזקוני": הקב"ה העלה שלו מן הים מכיון שאמרו "מי יאכילנו בשר", "זכרנו את הדגה", לכך העלה להם עופות מן הים לטעום טעם בשר ודגים. וכן כתב בפירוש "מנחה בלולה", שהם שאלו דבר בלתי אפשרי - לאכול בשר שיש לו טעם דג, ועל זה נאמר בתהילים "וינסו קל במדבר", והקב"ה אמר "היד ה' תקצר"?! כי גם בזה אמלא שאלתם, וזהו "ויגז שלוים מן הים" - שלשלו היה טעם דג.

77. "חמרים" (יא, לב), היכן מצינו חמרים בחומש שמות?

בפרשת וארא במכת צפרדע (ח, י) נאמר: "ויצברו אותם חמרים חמרים".

78. "ויך ה' בעם" (יא, לג). איזה חלק בעם לא מתו בעונש על השלו?

כתב ב"דעת זקנים" על הפסוק בתהילים "ויהרוג במשמניהם", ואמרו במדרש תהילים שהרג השמנים והבריאים שביניהם, שהם שאלו שלא כהוגן מתוך כרס מלאה. אבל הכחושים יכולים היו לומר ששאלו כן כדי להבריא את עצמם, ולכך לא מתו.

79. "ותדבר מרים ואהרן במשה" (יב, א). האם אהרון גם נענש?

א. יש מהראשונים הסוברים מאחר ומרים החלה - ע"כ היא נענשה ולא אהרון.

ב. ויש דעות שגם אהרן נענש ונצטרע, אולם ע"י עסק התורה נתרפא, ומרים שאין לה עסק התורה נצטרעה (ואף שיש לימוד תורה לנשים, המרפא זה עסק התורה). וי"א שאהרון נתרפא בזכות המעיל והקטורת שמכפרים על לשון הרע.

80. "ותדבר מרים ואהרן ובמשה" – מה עונשו של המדבר לשון הרע?

ה"חפץ חיים" (שמירת הלשון שער הזכירה פ"ט) מביא מספר ה"חרדים" (פ"ז): בעל הלשון הרע מתגלגל אחר מיתתו בדומם באבני השדה, ולפעמים יתגלגל בעל הלשון הרע בכלב. וכן הרגיל לאכול בשר טריפה או המאכילו לישראל. וזה רמוז בתורה, דכתיב (שמות כ"ב ל) "ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, לכלב תשליכון אותו", וכתוב אח"כ (כ"ג א') "לא תשא שמע שוא", נמצא דהפסוק "לכלב תשליכון אותו" כתוב בין שני עוונות אלו. בין אוכל טרפה ובין מספר לשה"ר, לומר לך שעל שני עוונות אלו יתגלגל האדם בכלב. וזה רמז דוד המלך (תהלים כ"ב כ"א) "הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי", וסמיך ליה (כ"ג) "אספרה שמך לאחי". לומר שאיני משתמש בלשוני לספר לשה"ר להיענש בגלגול הרע הזה, אלא אני משתמש בה להלל ולהזהיר את ישראל שיגורו ממך ושיהללוך. ואמרו המקובלים: אע"פ שכשמתגלגל בתורת אדם אינו יודע בגלגולו הראשון, אולם כשמתגלגל בצורת חיה או עוף, הוא יודע בגלגולו הראשון, ומצר ומצטער איך ירד משמים מצורת אדם לצורת בהמה, לכן כל איש יחרד ויהיה ירא, ורך הלבב בעודו בחיים חיותו, בעוד הרשות בידו וידע את אלוקיו, אז יכפר עוונותיו וישוב חרון אפו ממנו, ובצאת נשמתו ינוח וישקוט ויסתופף בצילו בגן עדן, כי חנון ורחום הוא ומרבה להיטיב ("חרדים"). ובהגהה שם ב"חפץ חיים" מובא: רבותינו אמרו: יוסף הצדיק הוציא דיבה על אחיו ונתגלגל בחסיד אחד, ובא חזיר וגרר לשונו. וראה אדם אחד ואמר: הלשון שהוציא מרגלית תורה מפיו - כך זו תורה וזו שכרה? יצא לתרבות רעה (ובגמ' קידושין דף ל"ט: מובא שזה האיש הוא אלישע אחר).

81. "על אודות האישה הכושית" (יב, א). מה היה שמה המקורי של ציפורה?

פנינה שמה, ולמה נקראה ציפורה? לפי שרצה אחרי משה כציפור. (ילקוט פתרון תורה)

82. "כי אשה כושית לקח" (יב, א). ויש להבין: וכי צפורה היתה מכוש, שהיו מבניו של חם? הלא בת יתרו היתה, ומדינים היו מבני קטורה אשת אברהם?!

א. מובא בתרגום וברשב"ם, משה היה מלך במדינת כוש, ושם נשא את הכושית, וחז"ל מדגישים שלא לקחה בגלל יפיה אלא שזה היה מזלו.

ב. רש"י מבאר: האשה הכושית פה היא צפורה אשת משה, ונקראת כן על שם שהיתה נאה בכל ביפיה ובמעשיה.

ג. י"א שאשת יתרו אם ציפורה היתה כושית מבנות חם, ואולי ציפורה היתה דומה לה במראה.

83. "והאיש משה ענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה" (יב, ג). מה ההבדל בין מידת הענווה לשאר המידות הטובות?

כתב הרמב"ם (פ"ב דעות ה"ג) הגם שבשאר מדות צריך אדם ללכת בדרך הממוצעת, בענוה צריך לנטות עד הקצה אחרון.

84. מהי ענוה אמיתית?

בספר "מעשה אי"ש" (ח"ב עמ' קעח) מובא שרבי אליקים שלזינגר שאל את החזו"א, אם הוא יודע שהוא גדול הדור? א"ל כן, וחזר ושאל: א"כ איך יתכן גודל ענותנותו, ביטול ערך עצמו במידה כזאת והכנעתו לפני כל אדם? והשיב החזו"א: יודע אני שאדם אחר עם כוחות כמוני, בוודאי היה מתעלה למישהו חשוב. ומספרים שהרמב"ם שמע שיש גוי מופלג במידת הסבלנות והענוה, והלך להתארח אצלו לבדוק שכן הם הדברים, ושהה אצלו תקופת מה, ואכן למרות שניסה הרמב"ם להרגיזו בכל מיני דברים, הלה היה לו סבלנות ומתינות כבריל, ותמה הרמב"ם בליבו מנין יש לו כוחות אלו, כשנפרדו, הגוי ליווה אותו כברת דרך, ובתוך הדברים אמר לרמב"ם: נו! מה כבודו אומר עלי... א"ל הרמב"ם: קבלתי את התשובה לתמיהתי...

85. ויאמר ה' פתאום" (יב, ד), היכן מצינו את המילה פתאום בפרשת נשא?

בענין הנזיר "וכי ימות מת עליו בפתע פתאום" (ו, ט).

86. אצל שני צדיקים מצינו שנאמר מקצת שבחן בפניהם, מיהן?

"ויצאו שניהם" (יב, ה) פירש"י: לפי שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו והכוונה למשה, וכן מצינו אצל נח שנאמר בו 'איש צדיק תמים', ואילו ה' אמר לו 'כי אותך ראיתי צדיק לפני'.

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

87. **"ויחר אף ה' בם" (יב, ט) איתא במדרש: אמר רבי נתן, מרים הייתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה "אלדד ומידד מתנבאים במחנה", כיוון ששמעה צפורה, אמרה: 'אוי לנשותיהן של אלו, אם הם נזקקים לנבואה, יהיו פורשים מנשותיהם כדרך שפרש בעלי ממני', ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ויש להקשות מדוע צפורה לא נענשה, הרי היא פתחה ודיברה לשה"ר כנגד משה כשסיפרה למרים?**

ויש מיישבים מדברי הר"ץ שחטאם של אהרן ומרים היה על שחשבו שמשה רבינו היה נביא השווה להם בדרגתם, ולא הבינו שהוא אב לנביאים. לפי"ז מבואר, דצפורה רק אמרה את מציאות הדברים ולא את מעמדו של משה בעלה, משא"כ אהרן ומרים שפירשו את דרגתו. וכתב ה"חפץ חיים" (ח"ח כלל ג' י"א) דהתביעה על מרים היתה שלא דנה לכף זכות, דאם רואה אדם שדיבר או עשה מעשה ויש להסתפק בכוונתו, אך הדבר נוטה לכף זכות, בוודאי אסור לדונו לכף חובה, ואם דנו לכף חובה, והלך וגנהו, עבר על "בצדק תשפוט עמיתך". וכן על איסור סיפור לשה"ר.

88. **"והנה מרים מצורעת כשלג" (יב, י). אלו אישים ודמויות מהתנ"ך ומהתלמוד לקו בצרעת?**

1) הנחש הקדמוני - אמר לו הקדוש ברוך הוא לנחש: אתה ספרת לשון הרע, סופך ללקות בצרעת, שנאמר: ויאמר ה' אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה (בראשית ג יד). במה אררו? בצרעת, שנאמר: כי צרעת ממארת היא (ויק' יג נב). אמר רב הונא בשם רבי יהושע בן לוי: הסלעים שהן על הנחש, זו היא צרעתו.

2) פרעה - בזמן אברהם ושרה (בראשית יב, יז): "וינגע ה' את פרעה".

3) פרעה - בזמן משה "וימת מלך מצרים" - רש"י: נצטרע והיה שוחט תינוקות ישראל ורוחץ בדמם (שמות ב כג)

4) המצרים במכת שחין - אחת השמות של הצרעת בפרשה היא 'שחין' (יג, יח-כ)

5) משה (בסנה) - "והנה ידו מצורעת כשלג" (שמות ד, ו).

6) אהרון ומרים - "ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת" (במדבר יב יא). ואף אהרן שהיה כהן גדול, נגעה בו ידו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר: ויחר אף ה' בם וילך (במדבר יב ט). בם, במרים ובאהרן, אלא שאהרן נתרפא מיד.

7) עם ישראל - בשעה שעשו ישראל את העגל, לקו בצרעת, שנאמר: וירא משה את העם כי פרע הוא (שמות לב, כה). ונאמר במצרע, וראשו יהיה פרוע.

8) גוליית - שקלל ואמר, ברו לכם איש וירד אלי (ש"א יז, ח). ואין איש אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר: ה' איש מלחמה (שמות טו, ג). וכתיב: היום הזה יסגרך ה' בידי (ש"א יז, מו). ואין סגירה אלא צרעת, שנאמר: והסגירו הכהן.

9) דוד המלך - אמר רב יהודה אמר רב ששה חדשים נצטרע דוד ונסתלקה הימנו שכינה ופירשו ממנו סנהדרין נצטרע דכתיב (תהלים נא, ט) תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשלג אלבין.

10) יואב - שנאמר (מ"א ב, לב): "והשיב ה' את דמו על ראשו". ומנין שלקה בצרעת? שנאמר (ש"ב ג, כט): "יחולו על ראש יואב וגו' זב ומצורע".

11) נעמן - "ונעמן שר צבא מלך ארם גיבור חיל מצורע" (מ"ב ה א), שהיה גם רוח.

12) גיחזי (משרת אלישע) ושלושת בניו - שנאמר: וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם, ויצא מלפניו מצורע כשלג (דברי הימים ב, ה, כז)

13) עוזיהו מלך יהודה - "והצרעת זרחה במצחו" (דברי הימים ב, כו, יט).

14) ושתי - "ותאמן המלכה ושתי לבוא" - א"ר יוסי בר חנינא מלמד שפרחה בה צרעת. (מגילה יב:).

15) המן - "והמן נדחף" י"א שנצטרע כמו שנאמר בעוזיהו: "וגם הוא נדחף לצאת כי נגעו ה'" (דברי הימים ב, כו, כ).

16) איוב - "ויצא השטן מאת פני ה' ויך את איוב בשחין רע" (איוב ב, ז).

17) נחום איש גמזו - רבו של רבי עקיבא (תענית כא ע"א) אמרו עליו על נחום איש גם זו שהיה סומא משתי עיניו, גידם משתי ידיו, קיטע משתי רגליו וכל גופו מלא שחין, והיה מוטל בבית רעוע ורגלי מטתו מונחין בספלין של מים כדי שלא יעלו עליו נמלים.

18) המשיח - סוגייה העוסקת בשמו של המשיח (סנהדרין צח:), לאחת הדעות שמו של המשיח הוא "חיוורא דבי רבי" - מצורע מביתו של רבי. סיפור מפורסם (שם עמ' א') אף מתאר סימן שהעניק אליהו הנביא העניק לזיהוי המשיח: מצורע היושב בשערי רומי.

89. **יש לתמוה, מדוע נענשה מרים בנגעים בגופה, כשאנו יודעים שהנגעים מגיעים קודם על קירות הבית, ואח"כ על הבגד, ואח"כ על הגוף?**

א. אפשר לומר ע"פ מדרש תדשא שבזמן היותם במדבר לא היו להם בתים אלא אוהלים ובאוהל לא שייך נגעי הבית, ובבגדים לא היה שייך כי היו נעשים בהם נסים ולא שייך לטמא אותם, א"כ מה שנותר הוא רק בגוף.

ב. עוד אפשר לומר שאצל אדם רגיל אכן הקב"ה מעניש קודם את ביתו ובגדיו ורק אח"כ את גופו, אבל צדיקים הקב"ה מדקדק איתם כחוט השערה (יבמות קכא:) ומעניש תיכף ומיד בבגדיהם. וכן מצינו אצל דוד המלך שנצטרע בגופו שישה חודשים. ומנגד, גם רשעים גדולים שאינם זקוקים לתמרורי אזהרה כביכול והרבו לפשוע, הקב"ה משלח בהם צרעת ישר מיד בגוף ולא בבית ובבגדים כמו שמצינו אצל פרעה והמצרים ועוד.

ג. חז"ל אמרו: "החושד בכשרים לוקה בגופו" - החושד נענש ישר בגופו. והסיבה לכך: כי לא חושב שעשה מעשה ממשי, כי הרי 'רק' חשד, על כן נענש ישר בגופו.

90. **אלו 2 מאכלים כשרים המותרים לאכילה כל אחד בנפרד, אסורים באכילה יחד משום שיכולים לגרום לצרעת?**

הגמרא במסכת פסחים (עו:) אומרת: ההיא ביניתא דאיטווא (סוג של דג) בהדי בישרא – אסרה רבא מפרזיקיא למיכליה בכותחא. מר בר רב אשי אמר: אפילו במילחא נמי אסורה, משום דקשיא לריחא ולדבר אחר. ופירשו הראשונים שדבר אחר היינו צרעת.

91. **מי בפרשה קיבל צרעת חוץ ממרים (ואהרון)?**

בענין המתאווים לבשר נאמר: "והיה לכם לזרא" (יא, כ), יש שפירשו 'לזרא' הכוונה לחולי צרעת.

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

92. "אל נא תהי כמת" (יב, יב), מיהם החשובים כמת, ומנין?

1. מי שאין לו בנים- מרחל אמנו - (בראשית ל) הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי.
2. מצורע- מפרעה - וימת מלך מצרים וכו' שהיה שוחט 300 תינוקות ביום לרפואתו, וכדכתיב (במדבר יב) אל נא תהי כמת.
3. סומא- מיצחק אבינו, וכדכתיב (איכה ג) במחשכים הושיבני כמתי עולם.
4. עני- מיעקב אבינו ואליפז, ומדתן ואבירם - כי מתו כל האנשים.
5. י"א שגם רווק נקרא מת. (ע"פ האור החיים)

93. "ויצעק משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה" (יב, יג). יש לדעת מדוע כשמתפללים על חולה מזכירים שם האם ולא שם האב, הא כתיב "למשפחותם לבית אבותם" - משמע שייחוס האדם הוא לאביו?!

א. דבשבת דף ס"ו: מובא: אמרה לי אם: כל לחישות - בשם האם. ופרש"י פלוני בת פלונית, ומזה נתפשט המנהג ("פנים יפות" סוף פ' בהעלותך). והחת"ס שם כתב, דעל הרוב ימצא על האיש קטרוגים יותר מאשה, דאשה פטורה ממצות עשה שהזמן גרמא, וגדולה מזו היא פטורה מתלמוד תורה לכך שם האם עדיף (תורה לשמה שצ"ט)

ב. מפני שהאם מבוררת יותר, משא"כ חזקת האב היא רק מכח רובא (הרש"ל בחכמת שלמה שבת ס"ו) אבל ה"בן יהוידע" (ברנות נ"ה) כתב: הא דאמרינן בגמ' אנא פלוני בר פלניתא - הטעם שמזכיר שם אמו ולא של אביו, כי אומרים העולם כי אמו ודאית יותר מאביו, ולא ניחא לי בזה, ואדרבא יש בזה חילול כבוד שמזלזל באביו שעושהו בתורת ספק. וב"מאור ישראל" (ברכות נ"ה:) תמה עליו: דלא ראה זוהר מפורש (פרשת לך לך דף פ"א) 'והושיעה לבן אמתך' - וכי לא היה הבן של ישי, ומדוע היה צריך לומר את אמו? אלא כשאדם בא לקבל דבר עליו להזכיר בדבר שהוא ודאי, ולכן יזכיר את שם אמו ולא שם אביו.

94. אלו 2 צדיקים עגו עוגה והתפללו בה?

1) "ויצעק משה אל ה' לאמר קל נא רפא נא לה" (יב, יג) באותה שעה עג משה עוגה קטנה (עשה חריץ עגול בארץ סביביו), ועמד בתוכה וביקש רחמים עליה ואמר: איני זז מכאן עד שתתרפא מרים אחותי, שנאמר: "א-ל נא רפא נא לה" (אבות דרבי נתן א' פ"ט ב'). עוד אמרו שם: כיון שראה משה מה הגיע לאחותו, התחיל צורח ומתפלל עליה בכל לבו ונפשו "א-ל נא רפא נא לה". רבנו אמרי, אמר משה: רבונו של עולם, כבר עשית אותי רופא אם אתה מרפא אותה הרי מוטב, ואם לאו אני מרפא אותה.

2) פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים. שלחו לחוני המעגל: "התפלל וירדו גשמים". התפלל ולא ירדו גשמים. עג עוגה (מעגל) ועמד בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא שנאמר (חבקוק ב) "על משמרתי אעמדה ואתיצבה על מצור וגו'". אמר לפניו: "רבונו של עולם, בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך. נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך". התחילו גשמים מנטפין. אמרו לו תלמידיו: "רבי, ראינוך ולא נמות; כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבועתך" אמר: "לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות". ירדו בזעף עד שכל טפה וטפה כמלא פי חבית ושיערו חכמים שאין טפה פחותה מלוג. אמרו לו תלמידיו: "רבי, ראינוך ולא נמות; כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם". אמר לפניו: "לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון ברכה ונדבה". ירדו כתיקנן עד שעלו כל העם להר הבית מפני הגשמים. אמרו לו: "רבי, כשם שהתפללת שירדו כך התפלל וילכו להם". אמר להם: "כך מקובלני שאין מתפללין על רוב הטובה, אף על פי כן הביאו לי פר הודאה" (פר כקרבן תודה על נס ירידת הגשמים לאחר הבצורת. הודאה מלשון וידוי, על עוון בקשת הפסקת הגשמים הנתפסת ככפיית טובה). הביאו לו פר הודאה. סמך שתי ידיו עליו ואמר לפניו: "רבש"ע, עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולין לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות. כעסת עליהם – אינן יכולין לעמוד, השפעת עליהם טובה – אינן יכולין לעמוד. יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם". מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה ויצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטריות". (תענית כג.)

95. "קל נא רפא נא לה" – איזו מילה מזכירים פעמיים בתפילה ומועילה לקבלת התפילה?

מובא משם הקדמונים, דמשה רבינו מסרו לו זה הסוד בשמים, דכשיתפלל ויאמר ב' פעמים "נא" בתפלתו, תקובל תפלתו, ולכן אמר "קל נא רפא נא לה" - ויעתר לו ה'.

96. באיזה לשון ראוי וטוב להתפלל על החולה?

"בעבד המלך" מובא: תפילה קצרה זו נוראה ונשגבה היא, ובארבע תיבות אלו 'אל נא רפא נא' יש בהן סודות עמוקים, כמובא בחכמי הקבלה, וכשמתפלל בפניו יאמר: 'אל נא רפא נא לו בתוך שאר חולי ישראל', ושלא בפניו יאמר: 'אל נא רפא נא לפלוני בן פלונית בתוך שאר חולי ישראל'.

97. מהי העצה הנפלאה לרפואה וישועה?

עצה נפלאה לרפואה וישועה - בחידושים על הש"ס לרבי אליהו גוטמאכער מגרידיץ זצ"ל מביא עצה נפלאה לרפואה וישועה מה"עוללות אפרים"(ס' תט"ו): "יכוון כל אדם על צרותיו בעת בכי הנימול (הבוכה) מייסורי המילה, שקול זה עולה בלי מונע. על זה נאמר "כי שמע ד' קול בכיי" (תהילים ו' ט') כלומר, בכי הילד הנימול - שמע ה' תחינתי, ה' תפילתי יקח, והיא עצה נפלאה". והנה. בכי התינוק הוא מחסדי ה' ונפלאותיו, כפי שמובא ב"חובת הלבבות" (שער הבחינה פ"ה): "מן התימה בעניין בכייתו, כי הילד יש לו תועלת בה, כפי מה שאמרו חכמי הרופאים, כי במוחי הילדים יש ליחה, וכשהיא נשארת על עניינה מחדשת עליהם חידושים רעים, והבכי מתיך הליחה ההיא ממוחותיהם וינצלו מרעת מאורעיה".

98. "אל נא רפא נא לה" - האם מותר לעשות 'מי שבירך' לחולה שאין בו סכנה בשבת?

קיי"ל (ס' רפ"ח ס"ט) 'אין צועקים ולא מתריעין בו על שום צרה, חוץ מצרת המזונות שצועקים עליה בפה בשבת, ולא בשופר. וכן עיר שהקיפוה אנסין, או נהר וספינה המטורפת בים, ואפילו על יחיד הנרדף מפני אנסין או לסטים או רוח רעה, זועקין ומתחננין בתפלות בשבת.' וכתב הרמ"א שם 'וכן מותר לברך החולה המסוכן, בו ביום'. משמע שחולה שאינו מסוכן - אסור לברך בו ביום, ואסור לעשות לו 'מי שבירך', כך כתב שם הב"ח. וכן פסק ה"משנה ברורה (ס"ק כ"ח). וה"מגן אברהם" (ס' רפ"ח ס"ק י"ד) מקשה, מדוע נהגו היום שהחזן עושה 'מי שבירך' לחולה, ואומר 'המקום ישלח לו רפואה שלימה...' הרי אסור לומר כך בשבת. ומתרץ: ואפשר שסומכין על הרמב"ן שסובר שמותר לומר

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

'המקום ירחם עליו בתוך שאר חולי עמו ישראל', אבל לומר יותר מזה - לכל הדעות אסור. ומסיק: יש להנהיג לומר בתוך 'מי שברך' - 'שבת היא מלזעוק'. ובשו"ת 'שאלת יעב"ץ' (ח"א ס' ס"ד) כתב: מניעת הבקשה בשבת, שלא יהא דיבורך של שבת כשל חול, לכן אין לבקש על החולה אם לא תקף עליו חוליו, דצורך שעה הוא ופיקוח נפש, וכל שאין בו סכנה - יש לו לבטוח בזכות שבת, ולא יבקש צרכיו כדרכו בחול (מעדני אשר).

99. באיזה מקרה מותר לעשות "מי שברך" לחולה בשבת?

ה"מגן אברהם" (ס' רפ"ח י"ד) כתב בשם רבי יוסף (בביאורי הסמ"ג) דמותר לברך המקשה לילד, כיון שהתינוק הוא צדיק, ויכריע העולם לכף זכות. וה"מגן אברהם" תמה עליו, דקטנים אינם נכנסים למניין, כיוון שהם אינם בני עונשין. וב"משנה ברורה" מובא טעם נוסף שמותר לברך המקשה לילד, דבכלל מסוכנת היא.

100. "אל נא רפא נא לה" – האם בתפילה על החולה יש להזכיר את שמו?

שנינו בגמ' (ברכות דף ל"ד.): אמר רב יעקב אמר רב חסדא: כל המבקש רחמים על חברו, אין צריך להזכיר את שמו, שנאמר "אל נא רפא נא לה" - ולא הוזכר שמה דמרים. והקשה ה"גליוני הש"ס" דאיתא (בתענית דף כ"ג) רב מני ביקש מרבי יצחק בר אלישיב שיתפלל בעד אשתו שתתייפה, ושאלו מה שמה, אמר חנה שמה. ואז אמר תתייפה חנה. הרי דיש להזכיר שם האדם שמתפללים עליו, ומתרץ ה"בן יהוידע" (שם כ"ה.): אם החולה עומד לפניו, לא צריך להזכיר שמו. אולם אם אין הוא לפניו, יש להזכיר שמו. בהמשך הגמ' מובא כי לאחר שחנה התייפתה, היא החלה להתגאות עליו ביופיה, ואז אמר רבי יצחק בר אלישיב: א"כ תחזור חנה לשחרוריתה - ונעשית מכוערת כפי שהיתה תחילה (דביר קדשו).

101. המתפלל על החולה ואינו זוכר שם אמו, כיצד יתפלל?

א. כתב ה"משנה ברורה" (ס' קטז ס"ק ג): המזכיר שם חולה בתפילה, יאמר 'רפא נא לפלוני בן פלוני רפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל'. ולא כתב האם מזכיר שם אמו או שם אביו. ואכן מצינו מחלוקת הפוסקים: בשו"ת "זקן אהרן" (ח"א סי' יא) וב"דעת תורה" (סי' קיט ס"א) כתבו, שצריך לומר דווקא את שם האם, שכן משמע בזוהר (פ' לך לך עה"פ 'וילך למסעיו'). וכן מבואר בזוהר (שמות יז, ב) שמזכירין שם אמו שהוא "דבר שאין בו חשד", וכן כתבו החזו"א והגרי"י קניבסקי, וכן המנהג. מאידך ה"ערוך השולחן" (סי' קיט ס"א) כתב שיזכיר שם אמו או שם אביו. וכן משמע במדרש (תלפיות ערך חולאים) דיש להזכיר שם האב.

ב. כשאין יודעים את שם אמו, החזו"א הורה (ארחות רבנו ח"א עמ' סד) שיאמר שם אביו, או באופן אחר שידעו שהכוונה לחולה זה, וכגון להזכיר שמו הפרטי ושם משפחתו.

ג. יש נוהגים לומר 'בן חוה'.

102. אלו שקראו שמם בשפה זרה והחליפו ללשון הקודש, כיצד יתפלל עליהם?

יזכיר את השם בו היו נקראים, וכן את שם אמם כפי שקראו לה בשפה הזרה (חזו"א). ואם ידוע רק כינוי שמו, יזכירוהו בכינויו, אף בשפת לע"ז (הגרי"י פישר 'תפילה כהלכתה' פי"ב סמ"ב).

103. אמא שמתפללת על ילדיה, האם צריכה להזכיר את שמה?

כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פכ"ג הע' קפט) שתאמר רק 'בני פלוני', ולא צריכה להזכיר שמה.

104. אב המתפלל על בנו ובתו, האם יזכיר שם אשתו?

כדאי להזכיר גם שם אשתו, ולומר 'בני פלוני בן פלונית'. (דעת נוטה תפלה עט' שצו)

105. קטן שטרם קראו לו שם, כיצד מזכירים אותו לתפילה?

כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל שם) שיש לומר בן פלונית.

106. כשמתפלל על אביו, כיצד יזכיר את שמו של אביו?

לא יאמר 'רפא את אבי מורי', אלא יאמר את שמו (רע"א סי' קיט ס"א בשם בספר חסידים סי' ת"ת).

107. כשמתפלל על תלמיד חכם חולה, כיצד יזכיר את שמו של הת"ח?

כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל שם הע' קפח) שיאמר 'רב פלוני'.

108. כשמתפלל על ילד מאומץ, איזה אמא יזכיר הביולוגית או המאמצת?

הורה הסטייפלר (אורחות רבנו ח"א שם) שיזכירוהו בשם אמו המאמצת (מוסף שבת קודש).

109. "ותיסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים" (יב, טו). הגמ' בזבחים (דף ק"ב.) דנה: מרים מי הסגירה? אם תאמר משה הסגירה - משה זר הוא (כלומר אינו כהן), ואין זר רואה את הנגעים. ואם תאמר אהרן הסגירה - קרוב הוא, ואין קרוב רואה את הנגעים?

אלא כבוד גדול חלק לה הקב"ה למרים, באותה שעה אמר: אני כהן ואני מסגירה.

110. באלו תאריכים היתה מרים מסוגרת מחוץ למחנה?

מרים הוסגרה בשנה השניה ליציאת מצרים, מכ"ב בסיון עד כ"ט בו (תענית כט.).

111. למשך כמה ימים הייתה צריכה מרים להיסגר מחוץ למחנה?

ה'שיטה מקובצת' (ב"ק כ"ה) כתב: היה לה להיסגר לעולם מפני שיומו של הקב"ה אלף שנה, א"כ בעבור ז' ימים הייתה צריכה להיסגר שבעת אלפים שנה כמו שהעולם קיים.

יישר כח לשולחים תשובות יפות מושקעות ומקוריות, עלו והצליחו!

חידות מרתקות על פרשת השבוע לפאר את שולחן השבת

112. מי התאבל על בנו י"ד יום?

ה"אור זרוע" (הל' אבלות ס' תכ"ח) מביא מרבו רבי שמשון, דרבינו גרשום מאור הגולה התאבל במשך י"ד יום על בנו שהשתמד, ולמד כן מק"ו לשכינה י"ד יום, דאם באבלות רגילה על מיתת הגוף יושבים שבעה, על מי שנשתמד ישבו י"ד יום. והמהר"ם מרוטנבורג (ס' תקמ"ד) כתב: אף דרבינו גרשום עשה כן, אין הלכה כן, והוא עשה כן מרוב אנינות. כן כתב הרדב"ז (ח"ג תקנ"ח) שעשה כן מחמת הצער שלא זכה לשוב בתשובה בימיו.

113. "והעם לא נסע" (יב, טו), מדוע זכתה מרים שכל עמ"י (מיליוני אנשים) יחכו לה במשך שבוע שלם?

למדנו במשנה מסכת סוטה ט:- "וכן לעניין הטובה (יש ענין של מידה כנגד מידה), מרים המתינה למשה שעה אחת שנאמר "ותתצב אחותו מרחוק", לפיכך נתעכבו לה ישראל ז' ימים במדבר שנאמר "והעם לא נסע עד האסף מרים". וכתבו התוספות (בדף יא.) ד"ה "מרים"- לאו דווקא נקט שעה אלא שליש שעה (20 דקות) או רביע (15 דקות), דקתני בתוספתא "מידה טובה מרובה ממידת פורענות פי 500, שבמידת פורענות כתיב "על שלשים ועל רבעים", ובמידה טובה כתיב "ועושה חסד לאלפים". והחשבון הוא כזה: בשבוע אחד יש 7 ימים שהם 168 שעות שהם 10,080 דקות. 10,080 לחלק ל-500 שווה 20.16. כלומר: אם עמ"י המתין למרים שבוע שלם - 10,080 דקות, זה פי 500 מהטובה שהיא עשתה ששמרה על משה בתיבה, וזה היה 20 דקות – שליש שעה! וכיון שהיא חיכתה למשה ששקול כנגד כל ישראל (כדאיתא ברש"י ריש פרשת יתרו), לכן זכתה שכל עמ"י יחכה לה! [אבל עדיין צריך ביאור: מדוע תוספות אומרים "שליש שעה (20 דקות) או רביע (15 דקות)", לכאורה לפי החשבון הנ"ל זה יוצא שליש שעה (20 דקות) ולא רביע (15 דקות)??? ואולי אפשר לתרץ: שאמנם לפי השעות המקובלות בעולם יש 60 דקות בשעה תמיד, אך בשעות זמניות זה משתנה בהתאם לזמני היום, בחורף שעה זמנית יכולה להיות כ-50 דקות, ובקיץ שעה זמנית יכולה להיות כ-70 דקות. ואם משה רבינו נולד ב-ז' באדר, יוצא שהוא היה בתיבה ב-ז' בסיון, ואז שעה זמנית היא כ-70 דקות ואף יותר, ורבע ממנה זה לא 15 דקות אלא יותר. ולכן נקטו התוספות "שליש שעה (23 דקות) או רביע (17 דקות)", שהממוצע ביניהן הוא כ-20 דקות!] ויש אומרים שמרים חיכתה למשה ביאור 20 בדיוק וכנגד זה חיכו לה עמ"י 10 אלף דקות, וה-80 דקות הנותרות לשבוע שלם (שהוא 10,080 דקות) חיכו לה בשכר שהלכה וקראה לאם הילד כדאיתא בפרשת שמות, וי"א שעל זמן כזה של 80 דקות שהם שעה ושליש - אין להקפיד. (מנחת יהודה)

114. איזו מצוה חלה על האדם כשרוצה לעבור עבירה מסוימת?

כתב ה"מנחת חינוך" (סוף הספר מצוה ז' למצות עשה של הרמב"ן): החיוב לזכור את מעשה מרים חל על האדם בכל פעם שרוצה לדבר לשון הרע. אמנם יש שכתבו שהמצווה היא לזכור מעשה מרים בכל יום, ויש אומרים שהמצווה מדאורייתא לזכור פעם אחת בשנה.

115. כמה מצוות יש בפרשת בהעלותך?

3 מצוות עשה, ו-2 מצוות לא תעשה, ס"ה 5 מצוות.

116. כמה פסוקים יש בפרשת בהעלותך?

136 פסוקים.

"טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף"